

דף מח.

עין משפט א.

הו"מ סימן רד סעיף א

א. נתן המעות ולא משך המטלטלין ^א אע"פ שלא נקנו לו המטלטלין שחז"ל אמרו "שלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעליה" מ"מ כל החוזר בו בין הלוקח בין המוכר לא עשה מעשה ישראל וחייב לקבל "מי שפרע" ^ב ואפי' לא נתן אלא חלק ^ג מהדמים.

עין משפט ב.

הו"מ סימן קפט סעיף א

א. אין המקח נגמר בדברים אפי' נתרצו שניהם ופסקו הדמים יכולים לחזור שניהם ^א, ואפי' היה הדבר בפני עדים ואמרו להם הווי עלינו עדים שמכר פלוני ושלקח פלוני הרי זה אינו כלום עד שיגמור המקח כל דבר וקנינו, ואחרי שנגמר המקח כל אחד לפי קנינו אין אחד מהם יכול לחזור בו אפי' לא היו עדים בדבר ^ב.

ס. ממשנה בב"מ מ"ד ע"א וטעם מי שפרע כיון שאינו עומד בדיבורו, ובין לוקח או מוכר החוזר בו עליו מי שפרע. כ"כ הרמב"ם ריש פ"ז ממכירה.

ע. הגם שמר"ן כתב כאן בלשונו מטלטלין ה"ה קרקע גם באתרא שכותבים שטר ונתן מעות החוזר בו יש עליו מי שפרע כך העלה בפעמוני זהב בדעת מר"ן. ועיין בפ"ת מחלוקת הפוסקים בזה.

וכתב הש"ך בס"ק ב'. דמי שהונה חבירו בשיעור שתות והלוקח נתן לו דמים ולא משך עדיין, והמתאנה רצה לחזור, אינו צריך לקבל עליו מי שפרע אף שהשני רוצה להחזיר לו האונאה, אבל המתאנה שחוזר בו צריך לקבל עליו מי שפרע אם חוזר בו דכך פסק הב"ח בס"י רכ"ז, וכתב עליו הש"ך דשניהם צריכים לקבל מי שפרע דכללא הוא דמעות לענין מי שפרע הוי כמשיכה לענין שקנה ומחזיר האונאה. וכ"כ הרמב"ן בחידושו שם בפשיטות.

עוד כתב הש"ך שכל שיכול לחזור מהמקח וכופר שלא עשה כלל מסחר עמו, א"צ לישבע היסת כיון שאין כאן כפירת ממון, שבלא"ה יכול לחזור. ובביאורים ס"ק א' כתב דה"ה אם לא נתן מעות רק שטר חוב על עצמו או אמר המוכר תן מנה לפלוני ויקנו לך המטלטלין שלי בשניהם לא קנה רק למי שפרע ודלא כמחנה אפרים.

פ. כר"י דאמר ערבון כנגד כולו הוא קונה, ופי' רש"י ערבון מקצת מעות. ואפי' אינו רוצה לחזור רק מהמותר שלא קיבל עליו המעות, מקבל עליו מי שפרע. סמ"ע ס"ק ג' וכמו שנתבאר בס"י ק"צ לגבי קרקע.

צ. אף דנחלקו רב ור"י בב"מ מ"ט ע"א אם בדברים יש משום מחוסרי אמנה, מ"מ לכו"ע אין המקח נגמר בכך.

ק. דלא איברו סהדי אלא לשקרי כמו שאמרו בקידושין ס"ה ע"ב.

הגה: אפי' מחלו זה לזה אח"כ לא מועיל אלא צריך לחזור ולהקנות ר' זל"ז.

עין משפט ג.

ח"מ סימן רד פעיף ז

ז. הנושא ונותן בדברים בלבד הרי זה ראוי לו לעמוד בדיבורו ש' אע"פ שלא לקח מהדמים כלום ולא רשם ולא הניח משכון, וכל החוזר בו אע"פ שאינו חייב לקבל מי שפרע הרי זה ממחוסרי אמנה ואין רוח חכמים נוחה ממנו ה'.

דף מח:

עין משפט א.

ח"מ סימן רד פעיף ד

ד. כיצד מקבל עליו מי שפרע. אוררין אותו בי"ד א' ואומרים לו מי שפרע מאנשי דור המבול ב' ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה, וממצרים שטבעו בים הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו ג'.

הגה: וי"א שאומרים לו הוא יפרע ממך אם אינך עומד בדיבורך. וי"א

ר. וכן הדין בשכירות דאם מחלו זל"ז אין הקנין נתבטל עד שיחזור ויקנה מחבירו. סמ"ע ס"ק א'.

ובפעמוני זהב הביא במי שהיה לו פקדון ביד חבירו וקנאו הנפקד ממנו אם זכה בו הנפקד ע"י שהיה מונח ברשותו, והביא בשם הטור שכתב דלא קנה אבל הבי"י בכד"ה כתב שיש טעות בדברי הטור וכתב שאין לזוז מדברי מר"ן בכד"ה ובפרט שהנפקד מוחזק ויכול לומר קי"ל.

ש. מימרא דר"י וברייתא בפ' הזהב מ"ט ע"א, ורמב"ם שם פ"ז הלכה ח'. וסתם המחבר דאפי' נתייקר השער לא יחזור, אבל הרא"ש ס"ל שאם חוזר משום יוקרא וזולא מותר. סמ"ע ס"ק י"ב.

ת. פירוש שאין נחת רוח לחכמי ישראל במעשיו של זה, ואין דעתם נוחה בשבילו. סמ"ע ס"ק י"ג.

א. ממשנה בב"מ מ"ד ע"א. ורמב"ם פ"ז ממכירה הלכה ב'. וכתב הב"ח דנקטינן שלא לקללו בלשון נוכח אלא כלשון המשנה והברייתא. ואומרים לו כך בכי"ד שהוא דן לפניהם ובין שנמצא שם רבים או מועטים.

ב. במקומות אלו נתפרסם השגחת השם יתברך על המעשים הרעים של בני אדם ופרע להם בגלוי לפי מעשיהם, ומשום כך אמרו וממצרים שטבעו בים, מפני שהיה גדול שבניסים ובדרך ההשגחה שבדבר שזדו להשליך בני ישראל בים בא עליהם. סמ"ע ס"ק ח'.

ג. דכתיב (ויקרא י"ט-ל"ו) הין צדק, שיהיה הן שלך צדק. ב"מ מ"ט ע"א. סמ"ע ס"ק י"ב. ואם חוזר מחמת יוקר וזול עיין בסוף הסימן בהרמ"א.

שאומרים לו כך ברבים.

עין משפט ב.

ה"מ סימן רד פעיף א

עיינ לעיל דף מח. עין משפט א.

ה"מ סימן קצ פעיף י

י. המוכר לחבירו שדה באלף זוז ונתן לו מקצת הכסף והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הכסף, אפי' לא נשאר לו אצל הלוקח אלא זוז אחד לא קנה הלוקח את כולה ^ד אע"פ שכתבו שטר או החזיק ^ה וע"כ אם חזר בו הלוקח יד המוכר על העליונה, ואם רצה אומר לו הילך מעותיך או קנה מהקרקע כנגד המעות שנתת לי עד היום, ונותן לו מהזיבורית שבה ^ו, וכפי השער של עכשיו.

ואם חזר המוכר יד הלוקח על העליונה ^ז אם רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי ונוטל מהיפה שבה וכשער שפסקו.

ד. מברייטא במציעא ע"ז ע"ב ורמב"ם ריש פ"ח ממכירה. ובסמ"ע ס"ק י"א כתב דכוונת דבריו של הרא"ש דכנגד המעות שלא נתן יכול כל אחד לבטל המקח מן הדין. וכנגד הדמים שנתן יש להחזור בו הדין של ידו על התחתונה, והיינו שאם המוכר חזר בו כנגד הדמים שלא קיבל ורוצה לקיים המקח כנגד הדמים שקיבל, והלוקח אומר כיון שאתה חוזר מהמקח נגד הדמים שלא נתתי לך עדיין א"כ אני אחזור מהכל, בזה יש ללוקח החוזר בו אף נגד הדמים שנתן דין ידו על התחתונה, כלומר שיכול המוכר לסלקו במעות או בזיבורית שבכסו וכשער של עכשיו דאין דינו בבינונית כבעל חוב, משום שלא שייך בו נעילת דלת בפני לוויין. ואם הלוקח חוזר בו רק כנגד הדמים שלא נתן עדיין, והמוכר אומר כיון שאתה חוזר כנגד הדמים שלא נתת עדיין אני חוזר בי מהכל, יש למוכר החוזר בו כנגד הדמים שקיבל דין ידו על התחתונה, והיינו שהלוקח יכול לכופו שימכור המוכר כל אשר יש לו ויתן לו רק מזומנים, ואם הלוקח רוצה יכול לכופו אף שיש לו מעות ליתן לו קרקע דוקא מעידית שבכסו כשער של עכשיו, רק שאינו יכול לכופו בקיום מקצת המקח של קרקע זו. ועיין בביאורים ס"ק ו' דהעלה לעיקר כדברי הר"ן שחלק על הרא"ש ושם בפירושו הדברים לדעת הר"ן.

ועיין בפעמוני זהב שהסתפק בסרסור שהוא עייל ונפיק אזוזי אם דינו כמו בעל הבית או כמוכר מפני רעתה ואפי' עייל ונפיק קנה.

ה. ה"ה אם קנה בקנין סודר. כ"כ הטור. סמ"ע ס"ק י"ב.

ו. דצריך לקבל עליו החוזר בו היזק הניכר. וה"ה במטלטלין שראויים לחלק. כ"כ הט"ז.

ז. עיין בביאורים ס"ק ז' דדוקא כשהלוקח רוצה ליתן עכשיו כל המעות, והמוכר רצה לחזור בו משום דנפיק ועייל אזוזי ביומו או יד הלוקח על העליונה, אבל אם הלוקח ג"כ אין לו עכשיו ליתן לו כל המעות ורוצה שימתין לו המוכר על יתרת המעות יכול המוכר לבטל כל המקח ואין יד הלוקח על העליונה בכה"ג.

ואם לא היה יוצא המוכר ונכנס אצל הלוקח ותובעו ביתרת המעות קנה הלוקח את כולה, ואין אף אחד מהם יכול לחזור, ויתרת הכסף עליו כשאר החובות.

הגה: אם זקף עליו הנשאר במלוה אפי' שיוצא ונכנס אחר יתרת המעות קנה. והוא שנתן לו מקצת המעות בתורת פרעון, אבל נתן לו מקצת המעות בערבון ^ה בעלמא אפי' לא נפיק ועייל אזוזי לא קנה רק כנגד מעותיו אלא א"כ פירש ^ט שיקנה הכל. ובלא פירש שניהם יכולים לחזור ולא קנה רק מן הגרוע ^י שבשדה ונגד מעותיו.

עין משפט ג. חו"מ סימן רז סעיף יא

יא יא. הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול ^כ לך, והשני אמר אם אני אחזור בי אכפול ^ל לך ערבונך, אם חזר הלוקח קנה השני הערבון שהרי הוא תחת ידו, ואם חזר המוכר אין מחייבין אותו להכפיל לו ^מ הערבון שזו אסמכתא ולא קנה.

הגה: וי"א דאפי' חזר הלוקח לא קנה המוכר הערבון ^נ דהוי אסמכתא ואפי' התפיסו לערבון ביד שלישי ^ס.

ה. היינו שאמר לו קבל מידי מקצת מעות המקח ואקנה בהן, ואם אחזור בי החזק אותם לעצמך וע"כ קוראהו ערבון. סמ"ע ס"ק י"ד.

ט. ב"י בשם התוס' בב"מ מ"ח ע"ב ד"ה בזמן, אבל דעת רש"י והטור דדוקא המוכר צריך לגלות דעתו שמקנה לו בהן את כולו, ולא סגי באמירת הלוקח לחוד. סמ"ע ס"ק ט"ז.

י. כדן מוכר חצי שדה בסוף סי' רי"ח דבמוכר סתם נותן לו מהגרוע. סמ"ע ס"ק ט"ז.

כ. רמב"ם פי"א ממכירה הלכה ד' מבריייתא בפ' הזהב מ"ח ע"ב דבמחול לך דברי הכל קנה. ומיירי שהערבון היה מעות ששייך בו לשון מחול לך, דבחפץ צריך לומר בלשון מתנה. ט"ז.

ל. פירוש שיתן לו בקרקע זו שקנה כפל נגד הערבון שנתן. סמ"ע ס"ק כ"ד.

מ. אבל כנגד הערבון קנה קרקע. סמ"ע ס"ק כ"ה.

נ. אע"פ שהוא בידו ואפי' אמר לו מחול לך. סמ"ע ס"ק כ"ו.

ס. לדעת ה"ה גם הרמב"ם והמחבר מודים בזה. ש"ך ס"ק י"ז. בטור הביא מתשובת הרא"ש באחד שהיה לו פרה לשחוט וירא שמא תיטרף, ובא חבירו ואמר לו שחוט אותה ואני קונה הבשר מיד אם תהיה כשרה בכך וכך, ואם טריפה בכך וכך, ונתן לו משכון ושחטה

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ד.

ח"מ סימן קצ סעיף י
עיינ לעיל עין משפט ב.

עין משפט ה.

ח"מ סימן סז סעיף יב

יד. המלוה על המשכון אינו משמט ^ע החלק שכנגד המשכון, וי"א גם
היתר על המשכון אינו משמט.

ונמצאת טריפה וה"ה כשירה, ופסק דיכול לחזור בו, דמנה אין כאן משכון אין כאן, ועוד
דמעות אינן קונות.

והקשה בב"י מדוע לא יתחייב מדין ערב כמו דבזרוק מנה לים ואתחייב אני לך חייב כמבואר
בסי' ש"פ סעיף א', וכאן הרי ג"כ שחט על פיו, ותירץ דהרא"ש ס"ל דגם בזרוק מנה לים
ואתחייב אני לך פטור.

והקשה בקצות בס"ק ד' דלמה לא יתחייב משום דינא דגרמי בכשרה, וכתב בביאורים ס"ק ח'
ליישב דמזיק א"צ לשלם רק כפי מה ששוה באמת ולא כפי מה שהיה יכול להונות לאחרים
וה"ה בהרג בהמת חבירו ונמצאת טריפה דאינו משלם רק כפי שומת טריפה, ע"ש.

^ע. הרמב"ם משבועות מ"ד ע"ב וכיון שיש לו בידו משכון לא שייך ביה לא יגוש, והי"א
הוא הרא"ש הסובר כאן שמתחילה נטל המשכון נגד כל ההלוואה הו"ל כאילו יש בידו
משכון על הכל. ולפי"ז במשכנתא שלוקחים מהבנק והבית ממושכן להם אינו משמט.